.11.2026 nr 1-2/26-353/6

ARVAMUS

Kellele: Euroopa Liidu asjade komisjon

Istungi kuupäev: 09.11.2026
Võtsid osa: Komisjoni liikmed: Marek Reinaas, Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Reili Rand, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi
Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kristiina Reinfeldt (nõunik), Katre Roomets (konsultant), Maria Haas (konsultant)
Kutsutud: Justiits- ja Digiministeeriumi digitaristu- ja küberturvalisuse osakonna riikliku IKT taristu talituse juhataja Erik Janson ning sama osakonna IT arhitektuuri ja taristu nõunik Allan Allmere

Istungi kuupäev: 10.11.2026
Võtsid osa: Komisjoni liikmed: Marek Reinaas, Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi
Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kristiina Reinfeldt (nõunik), Katre Roomets (konsultant), Maria Haas (konsultant)
Puudus: Reili Rand

Teema: Arvamuse andmine Euroopa pilvandmetöötluse ja tehisintellekti arendamise määruse eelnõu kohta - COM(2026) 502

Ülevaade arutelust
Majanduskomisjoni 9.11.2026 istung

Allan Allmere andis ülevaate Euroopa pilvandmetöötluse ja tehisintellekti arendamise määrusest ehk CADA-st. Euroopa on tunnetanud sõltuvust Ameerika Ühendriikide (USA) tehnoloogiast ja hakanud mõtlema, kuidas seda saaks vähendada. Vaadates kogu Euroopa pilveturgu, siis u 72% sellest on USA ettevõtete käes. Rääkides CADA neljast peamisest sammust, siis esiteks mõeldakse, kuidas on vastavat taristut võimalik Euroopas kiiremini ehitama hakata. Teiseks on vaja avaliku sektori teenused jaotada neljale tasemele ja iga tase saab oma reeglid. Kolmandaks teemaks on hanked ehk kuidas rohkem eelistada Euroopas tehtut. Neljandaks teemaks on EuroCloud föderatsioon. See tähendab, et nt Eestil on oma riigipilv ning sarnased riiklikud pilvelahendused on kasutusel ka teistes Euroopa riikides. Seetõttu on oluline leida viis, kuidas need lahendused omavahel turvaliselt ühendada. Rääkides Eesti üldisest hoiakust, siis ei soovita suuri finantskoormusi. Teatud osas on see muidugi paratamatu. Ühtlasi peab säilima riigi otsustusõigus. On murekoht, et teatud otsuseid soovib Euroopa Komisjon (Komisjon) tegema hakata, millele Eesti vastu on. Eesti soovib, et säiliks olemasolev struktuur ja ei tekiks juurde liiga palju bürokraatiat, nt toob CADA kaasa mitmeid auditeerimis- ja hindamiskohustusi. Kui Komisjoni hinnangul on vaja ühistegevusi ja täiendavat panustamist, peaks nende tegevuste rahastus tulema Komisjoni vahenditest, mitte

liikmesriikide eelarvetest. Rääkides sellest, mida Eesti toetab, siis ei olda eelnõu eesmärgi ega sellekohase mõtte edasiarendamise vastu. Kuna Euroopa sõltuvus on suur, siis tundub pilvetehnoloogiate arendamise idee mõistlik. Reaalses elus võib seda olla keeruline teostada, kuid see ei tähenda, et seda ei võiks proovida. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate sisulise kaasamise osas Eestil samuti murekohta ei ole, kuna Eesti turg on Euroopa mõttes väga väike. Avatud lähtekoodi kasutamise põhimõtted on samuti aktsepteeritavad ja aitavad sõltuvust vähendada. Eesti vaatest tekib vastuolu eeldusest, et Euroopa tasandil loodud lahendus on automaatselt turvaline ja kvaliteetne. IT-vaates see täielikult tõele ei vasta. Nt rääkides tasemetest, siis kõrgematel tasemetel on nõue, et inimesed, kes nende andmekeskuste ja toodetega kokku puutuvad, peavad olema Euroopa Liidu kodanikud, Euroopas elama jne, mis tegelikult aga ei taga turvalisust. Tehnoloogiaga, nt krüpteerimised, krüptovõtmed jne, saab tagada turvalisust, aga kodakondsuse nõue ei ole Eesti vaatest see, millega peaks edasi liikuma. Liikmesriikide üldine seisukoht CADA suhtes ei ole otseselt negatiivne, kuid mitmes küsimuses nähakse vajadust teemat täpsustada. Sama kehtib ka Eesti vaatest. Mõistetakse üldist raamistikku ehk miks seda on vaja ja kuhu see peaks liikuma, küll aga on mitmeid küsimusi. Eesti on vastu Komisjoni veto õigusele riiklikule hinnangule. Suveräänsus tuleks liikmesriigile jätta. Teiseks, tasemeid on määruses 1-4, kuid Eesti leiab, et võiks olla ka 0-tase, mis tähendab, et kõike ei peaks ära hindama. Hindamine tähendab täiendavat bürokraatiat. Kolmandaks murekohaks on 12-kuuline üleminekuaeg ühest pilvest teise liikumiseks, mis on pigem ebarealistlik. Pilveteenuse vahetamine keeruliste riiklike süsteemide puhul võtab aega. Eesti soovib üleminekuajaks vähemalt 24 kuud koos pikendamise õigusega. Neljandaks vastuseisu kohaks on uute haldusstruktuuride moodustamise kohustus. Eesti ei soovi hakata uusi asutusi ega organisatsioone looma, vaid kasutama peaks hetkel olemasolevaid. Viiendaks on määruses välja toodud ka see, et kui Komisjon hangib keskselt liikmesriikidele tooteid või teenuseid, siis selle puhul on võimalus küsida tasu. Eesti sellega ei nõustu, vaid Komisjon peaks enda rahalisi vahendeid kasutama. Eesti eesmärk CADA läbirääkimistel on kaitsta Eesti e-riigi kuvandit sellega, et muudatusi soovitakse teha mõistlikult. Kuna Euroopa e-teenuste sõltuvus on väga suur, siis ei soovita kaasa minna sellega, et kasutada ainult eurooplaste tooteid. Samuti ei soovi Eesti oma senisest innovatsioonist ilma jääda. USA pilveteenuse pakkujad on hetkel turul juhtival positsioonil ning nende kasutamise kunstlik piiramine Euroopas mõjutaks Eestit kui kõrgelt digitaliseeritud riiki tugevalt. Liikmesriigid, kes ei ole oma e-riigiga nii kaugel, ei saa sellest nii mõjutatud. Eesti soovib, et riigile jäätakse vabadus otsustada, millisele tasemele oma süsteeme pannakse ja iga tase defineerib ära, milliseid teenusepakkujaid võib kasutada. Eesti teeb oma tehnoloogilised valikud eelkõige lahenduste turvalisusest lähtudes, et tagada e-riigi kaitse tehnoloogiliselt, mitte üksnes nt teenusepakkuja kodakondsuse alusel.

Urve Tiidus uuris, kes Komisjonile teemakohast nõu annab. Lisaks küsis kõneleja, mis on säästlik andmekeskus.

Allan Allmere lausus, et ei tea koheselt öelda, kes on Euroopas nõuandjaks. Eesti lähtekoht on jätkata oma senise lähenemisega, mõistes samal ajal Euroopa tasandil kavandatavate muudatuste põhjuseid ning olles valmis protsessis osalema. USA pilveteenuse pakkujad on hetkel maailmas juhtival positsioonil. Üks põhjuseid on, et varasemalt on nt teatud ettevõtete arenguks tagatud riiklik rahastus. Euroopa üritab veidi seda mudelit kopeerida, kuid tuleb mõista, et see võtab aega, kuna Euroopa on pikalt maha jäänud. Ühtlasi, isegi kui arengult jõutakse USA-le lähedale, ei tohiks tehnoloogiaid ära keelata, vaid tuleks leida paindlikkus.

Erik Janson lisas, et Euroopa tasemel veavad CADA-t eelkõige Prantsusmaa ja Saksamaa. Nemad näevad hetkel kõige suuremat võimalust selles valdkonnas suurte Euroopa-üleste ettevõtete tekkeks ja võimestumiseks. Rääkides andmekeskustest, siis nende efektiivsust mõõdetakse ennekõike jahutamise seisukohalt. See on valdkond, kus Eestis on tänu riigi

kliimavöötmetele võimalik läbi loomuliku kliimakeskkonna pakkuda efektiivseid andmekeskuseid. Seega küsimus ei ole selles, et seadmetes toimuv on efektiivne, vaid seadmete tekitatud soojuse mahajahutamine on efektiivne. Seadmetes ja serverites toimuv on omaette valdkond.

Mario Kadastik lausus, et ta uuris koostöös tehisaruga, kas määruses on teemasid, mida võiks veel käsitleda. Üheks teemaks on potentsiaalne võimalus, et Komisjon saab muuta alamaktidega mõjuhinnanguid ka avalikust sektorist väljaspool ehk erasektori elutähtsa teenuse osutajatele (ETO) kohustuslikuks. Kõneleja palus selles osas kommentaari. Mõjuhinnangud, riskihindamised ja suunised võivad riigi ETO-sid seada teatavate nõuete alla.

Allan Allmere sõnas, et ETO-d võivad rolli omada, kuna tegemist on riiklikult oluliste teemadega. Põhirõhk oli küll avalikul sektoril, aga ETO-d teatud määral on sellega seotud. Teades, et tuleb neli kindlustaset, siis USA teenusepakkujate ära keelamine tuleb hetkel umbes teiselt tasemelt. Seega sõltub riigi enda riskihinnangutest ja otsustest, millises ulatuses teenuste pakkumise taset tõstetakse. Kui jäädakse esimesele või teisele tasemele, siis ei pruugi hetkeseisuga võrreldes midagi muutuda. Kõrgemale tasemele liikudes peab teemasid teisiti vaatama ehk kas ja kus oma teenuseid hoitakse, kes nende eest vastutavad ning neile ligi pääsevad.

Mario Kadastik uuris, kas riikliku julgeoleku ja andmesaatkondade puhul võiks ette näha erandi, mis võimaldaks paigutada andmesaatkonna ka NATO liikmesriiki, mitte EL-i riiki. Praeguse lähenemise kohaselt ei oleks see kõrgeima taseme nõuete puhul lubatud. Eesti seisukohtades võiks olla konkreetsemalt välja toodud, et seal on võimalus erandiks. Ühtlasi on oluline element riskihinnangute konfidentsiaalsus, mida hetkel ei nõuta. Riskihindamised kaardistavad Eesti digiriigi nõrku kohti ja kõige kriitilisemat taristut. See peaks olema konfidentsiaalne, mitte avalik dokument. Viimaseks küsimuseks on väikese riigi praktiline probleem neljandal tasemel. Kui Eesti ei saa riigi taristule selget erisust, siis võib juhtuda, et tuleb hakata Eesti kõige kriitilisemat taristut teise riigi teenusepakkujatele eksportima. Kõneleja uuris, kas on tagatud, et Eesti saab oma taristu ehk riigipilve kõige kõrgema taseme alla jätta, ilma, et tuleks hakata kasutama erasektorit, kellel ei pruugi olla neljandale tasemele pakkumisvõimekust.

Erik Janson ütles, et neljanda taseme alla kuuluvad riigisaladuse töötlussüsteemid ja hetkel riigipilveteenus ei võimalda riigisaladuse käitamist.

Mario Kadastik uuris, kas see võib tekitada olukorra, et riigisaladus tuleb eksportida teise riiki.

Erik Janson sõnas, et hetkel Eestis kehtivate nõuete järgi ei saa riigisaladust pilveteenustes töödelda. Küll aga on tehnoloogiliselt selle järgi vajadus ajas kasvav, kuna hetkel kasutatavate platvormide puhul lõpetavad tootjad valdavalt *on-premises* ehk kohapealsete lahenduste pakkumise. Seega pilvekomponente on juba vaja teatud osas kasutusele võtta.

Mario Kadastik ütles, et hetkel jääb võimalus, et kui nt USA ettevõtted loovad endale EL-i tütarettevõtted, siis nad saavad vältida kavandatavate piirangute kohaldumist. Kõneleja uuris, ega ei tekitata olukorda, kus Euroopale kehtestatakse karmid piirangud, millest on tegelikult võimalik mööda minna.

Erik Janson sõnas, et tõenäoliselt USA ettevõtted kujundavad enda struktuuri selliselt, et nõuetele vastata.

Mario Kadastik leidis, et arvestades ka eelpool välja toodut, võiks Eesti seisukohti veidi täpsustada, eelkõige seda, mis puudutab ETO-sid ja delegeeritud akte.

Kristina Šmigun-Vähi lausus, et kui Eestil on digilahenduste osas rohkem teadmisi, siis kas neid ei saaks Euroopasse suunata. Hetkel ollakse olukorras, kus riik peab innovaatilisi saame tagasi astuma.

Erik Janson ütles, et loomulikult soovitakse olla protsessidesse varasemalt kaasatud, kuid Eesti mehitatus on võrdlemisi madal, mis tähendab, et nt CADA seisukohtade ja kaasneva protsessi läbi tegemiseks pannakse muud olulised teemad selleks hetkeks seisma.

Allan Allmere lisas, et hetkel on teemaga lähedalt seotud suurriigid, eelkõige Prantsusmaa ja Saksamaa, kes muudatusi soovivad. Positiivne osa on seotud suurkorporatsioonidest väljumisega, mille osas on mõned liikmesriigid raporteerinud, et tehakse edusamme. Samas Eesti seisukoht on, et hetkel ei soovita teema arendamisega kaasa minna, sest mahajäänud sektorite aitamine nõuab palju rahalisi vahendeid. Kui aga suurriigid on nõus rahaliselt panustama ja Eestile sobivad muudatused hakkavad toimuma, siis võib sellega liitumist kaaluda.

Erik Janson sõnas, et Euroopal on hetkel USA-st mahajäämus u 20 aastat, mis kasvab iga kuuga. Kogu Eesti digiriigi hukukindlus, toimepidevus ja küberturvalisus põhinevad innovatiivsetel funktsionaalsustel ja lahendustel, mida hetkel eelkõige USA pilveteenuse pakkujad pakuvad. See tuleneb ka sellest, et Eestis on avalik sektor väga kõrgel määral digitaliseeritud ja selles osas ei ole tagasiteed. Seega väga keeruline on võrrelda Eesti vajadusi teiste EL-i riikidega, kus on digitaliseerituse tase kordades madalam.

Marek Reinaas ütles, et komisjon võtab aega Eesti seisukohtade sõnastuse täiendamiseks vastavalt Mario Kadastiku välja toodule ja aruteluga jätkatakse 10. novembri istungil.

Majanduskomisjoni 10.11.2026 istung
Marek Reinaas tutvustas komisjoni liikmetele Eesti seisukohtade täiendusi.

Otsus
Komisjon otsustas Vabariigi Valitsuse seisukohti toetada, täiendades seisukohti järgnevalt:
1.1. Eesti toetab eelnõu eesmärki tugevdada Euroopa Liidu pilve- ja tehisaruvõimekust ning vähendada strateegilisi tehnoloogiasõltuvusi. Eesti saab toetada eelnõuga kavandatavat erinevatel usaldusväärsuse tasemetel põhinevat pilvteenuste suveräänsuse raamistikku ainult juhul, kui selle meetmed tuginevad liikmesriikide olemasolevatele IT-lahendustele, asutustele, üksustele ja muudele struktuuridele, väldivad neile ebaproportsionaalse töö- ja halduskoormuse lisandumist, ei piira liikmesriikide otsustusõigust teha oma otsuseid ja riskihindamisi, arvestavad liikmesriikide erisustega süsteemide ehitamisel ja majutamisel ning on piisavalt Euroopa Liidu poolt rahastatud. **Eesti peab vajalikuks, et usaldusväärsuse tasemete nõuded, sealhulgas andmete ja metaandmete asukoha nõuded, ei takistaks liikmesriigil majutada oma andmeid ja süsteeme riigi enda taristul või rahvusvahelise lepingu alusel toimivates andmesaatkondades, sealhulgas väljaspool Euroopa Liitu.** Eesti ei toeta pilvteenuste suveräänsuse raamistiku rakendamiseks uute asutuste ja üksuste loomist Euroopa Liidu tasandil ega kohustust liikmesriikidele selliseid asutusi luua.
1.2. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile õiguse andmist liikmesriigi avaliku sektori pilvteenuse kasutamise riskihinnangut siduvalt ümber hinnata ega määrata avaliku sektori tegevusele kohaldatavat usaldusväärsuse taset, kuna see ei arvestaks riikide erinevat halduskorraldust, tehnoloogilist taristut ega julgeolekuvajadusi **ning riigi julgeolek on Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 kohaselt iga liikmesriigi ainuvastutus.** Lõpliku

riskihinnangu ja kohaldatava usaldusväärsuse taseme peab määrama liikmesriik, lähtudes oma riigi erisustest, kasutusjuhu kriitilisusest ning teenusepakkuja ja tarneahelaga seotud riskidest. **Riskihinnangutes sisalduva julgeolekutundliku teabe konfidentsiaalsus peab olema tagatud ning Euroopa Komisjonile esitatakse üksnes koondteave, mis ei sisalda riigi julgeolekut ega konkreetsete asutuste süsteeme puudutavat tundlikku teavet.**
1.13. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile ulatuslike volituste andmist eelnõu olemuslike elementide ja põhinõuete, muu hulgas riskihindamis- ja maandamisnõuete kehtestamiseks delegeeritud aktidega, vaid peab vajalikuks sätestada need eelnõus. **Euroopa Komisjoni delegeeritud õigusaktid ei tohi laiendada eelnimetatud nõudeid erasektorile, vaid need nõuded peavad olema sätestatud eelnõus.** Delegeeritud aktidega võib vajaduse korral täpsustada üksnes eelnõu mitteolemuslikke tehnilisi küsimusi.

Komisjoni otsus oli konsensuslik (Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
majanduskomisjoni esimees

Koostaja: Maria Haas
631 6436 maria.haas@riigikogu.ee